

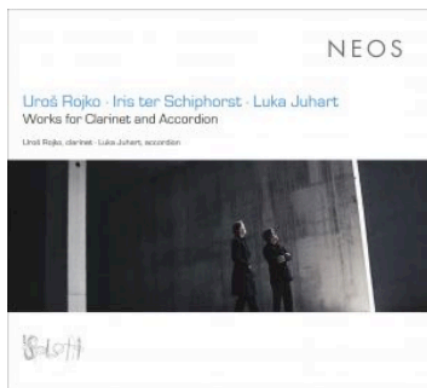
Plošče

26.02.2019

Divje meditativna družbena kritika v modernističnem zvoku

Nemška založba NEOS sodi med nekaj tistih, ki skrbijo predvsem za sodobno glasbo. V njen prestižni katalog je v sodelovanju z Zavodom Sploh že drugič prodrli akordeonist Luka Juhart, tokrat v umetniškem partnerstvu z Urošem Rojkom.

Gregor Pompe

Luka Juhart, Uroš Rojko, Iris ter Schiphorst Works for Clarinet and Accordion

NEOS/Zavod Sploh
2018

Nova zgoščenka prinaša uro izjemne glasbe, ki v ospredje postavlja tako strukturalno prečiščenost in ekonomično delo z materialom kot divjaške izbruhe in družbeno kritiko. Kaže na novo obliko modernizma, ki presega golo strukturalno mišljenje ali razbijanje tradicije. Izogiba se drznejšim oblikam konceptualizma, a

Nemška založba **NEOS** sodi med nekaj tistih, ki skrbijo predvsem za sodobno glasbo. V njen prestižni katalog je v sodelovanju z **Zavodom Sploh** že drugič prodrli akordeonist **Luka Juhart**, tokrat v umetniškem partnerstvu z **Urošem Rojkom**. Aktualna zgoščenka dokazuje, da se glasba po eni strani globalno širi, zanimiva postaja tudi ustvarjalnost »nezgodovinskih« narodov, po drugi pa se nadaljuje trend zadnjih dveh desetletij, ko se slovenska sodobna glasba veliko bolj določno vpisuje v široko krajino sodobne nove glasbe.

Partnerstvo med Rojkom in Juhartom se zdi samoumevno, a je po drugi strani unikatno. Samoumevno je, če vemo, da gre za dva izrazita borca za novo glasbo v okviru domačih akademskih institucij, za ključni osebnosti pri opismenjevanju izobražujoče se glasbeniške generacije z najsodobnejšimi obrati sodobnega glasbenega izročila. Bolj posebno je v tem pogledu, da je Rojko izrazita skladateljska osebnost, da je torej v prvi vrsti skladatelj in šele nato glasbenik, medtem ko Juhart izhaja iz glasbeniškega miljeja, je odlični akordeonist, za katerega ni umetniških in virtuosnih preprek. Juhart pa se v zadnjih letih vse bolj odločno spogleduje tudi s kompozicijo, in to zelo uspešno, sodeč po priporočenem delu na skladateljski tribuni **Rostrum 2018**. Presečna množica med umetnikoma je v absolutni predanosti in posebni obliki perfekcionizma, ki se pri Rojku kaže predvsem v dosledni zvestobi natančnosti notnega zapisa in pri Juhartu v minuciozni pozornosti pri poustvaritvi vsakega najmanjšega kompozicijskega detajla. Hkrati ju povezuje nenavadna dihotomija: Rojkova natančnost pogosto izraža iz svobodne improvizacije (kot material za dela mu pogosto služijo lastne posnete improvizacije, eksperimentiranja z glasbili), medtem ko se zdi prav nasprotno pri Juhartu v neskladju natančna izvajalska eksekucija z bolj svobodno kompozicijsko imaginacijo. Ta presičišča in prestopi so tako nekakšno lepilo med obema.

vendarle skuša dihati z novim. Vendar edina pozitivna plat nove zgoščenke ni le ustvarjalna, pridružuje se ji namreč tudi poustvarjalna: oba izvajalca se izkažeta kot vrhunska prva bralca precej težkih partitur.

Takšna zveza je rodila zgoščenko z enostavnim naslovom *Dela za klarinet in akordeon* (vprašanje je, ali je menjava besede »skladbe« z besedo »dela« namenska ali ne), na kateri izvajalski duo Rojko–Juhart predstavlja lastna dela in skladbo **Iris ter Schiphorts**.

Zgoščenska se odpira z Rojkovo skladbo VOX, ki je najstarejše delo in hkrati prvo, pri kateri sta glasbenika sodelovala. Nosi vse značilne poteze Rojkove glasbe, kakršna se je izoblikovala v drugi polovici osemdesetih in začetku devetdesetih let. Skladba se izvija iz oscilacij okoli enega, zadržanega tona, zaradi česar se pojavljajo značilne četrtrtonske harmonske ožine, pogost je t. i. križni kanon, gesta počasnega naraščanja in upadanja v dinamiki, medtem ko so razširjene izvajalske tehnike uporabljene odmerjeno in nikoli ne postanejo same sebi namen. Glasbeni material je redek, izboren (tudi harmonsko »ozek«), osrednja zvočna značilnost pa je povezana s postopkom, po katerem se oba inštrumenta, klarinet in akordeon, vse bolj zlivata v enotni amalgam in postajata nerazločljivo eno. Glasbeni tok se zdi, kot da bi izhajal iz improvizacije, njegovo gonilo pa je meditativnost, nekakšno glasbeno duhovno iskanje, ki ga kje preglasi kak močnejši ritmični ali akordični impulz. Rojkova glasba gre onkraj hermetizma modernizma, a obenem paradokсно gradi z njegovimi materialnimi okruški.

Skladba *V znamenju občutenja*, posvečena **Hugu Nothu**, akordeonistu, ki je svoje glasbilo odprl novi glasbi, kaže Rojkov prehod k bolj raznolikemu materialu in posledično večji gostoti. Pričenja se sicer z repeticijami enega tona in njegovimi četrtrtonskimi izmiki, a se nato vse bolj spreminja v zaporedni niz občutij (od tod morda izhaja naslov), skorajda miniaturni, ki jih je ponovno mogoče povezovati z iskanjem resnic o človeški duhovnosti. To poudarja skladatelj, ko zapiše, da skladba »odslikava nekatere aspekte zaznavanja stanj in procesov v našem bivanju, ki se kažejo skozi človeške lastnosti, kot so potrpljenje, vzdržljivost, sprejemanje, prizanesljivost«. Toda vsa Rojkova glasba ni zgolj notranje naravnava oziroma ponekod izdaja, da je notranje ravnovesje vendarle v nekakšni soodvisnosti z družbenimi razmerami. V naslovu skladbe *Quasi neoliberalmente* tako razberemo družbeno kritiko sodobnega neoliberalizma, ki ga izdaja tudi kričanje besed v sredini skladbe, ki se nanašajo na omejeni egocentrizem in nenasitno pogoltnost kot gonilni sili neoliberalizma. Na glasbeni ravni se takšen »neoliberalizem« udejanja v ritmični pulzaciji, ki ni brez aluzij na popularno muziko, hkrati pa se v virtuoznem briu skorajda sama požira. Toda Rojko ponuja tudi nasprotno igro, ki jo lahko ugledamo v hipnih prestopih v obešenjaške avantgardne akcije.

Prav slednja poteza Rojkovo delo povezuje z Juhartovo skladbo *Unleashed*, ovenčano na skladateljski tribuni Rostrum. Juhart prav tako stopa na pot poskusa vzpostavitve ritma ali vsaj vzorca beata, pri čemer uporablja najrazličnejše razširjene tehnike, glas, šepet. Juhart dosega v središču divje stopnjevanje, se nato umirja v skoraj melodičnem pa ponovno prestopa v bolj punktualno. Materialno bogastvo dela je izdatno in kaže na nekakšno nenavadno križanje napol improvizacijskih postopkov (stopnjevanja, akcijski posegi) s skrbnim strukturalnim stopnjevanjem. Juhartova glasba se na prvi pogled ne zdi vpeta v jasno razvidno skladateljsko matrico, a hkrati odpira vrata najosnovnejši esenci glasbe – izrazu, moči, njunemu kopičenju. Prav slednje so bržkone prepoznali ocenjevalci Rostruma.

Kompozicijska izčiščenost odlikuje *Miniature* nemške skladateljice Iris ter Schiphorst. Te so nanizane po principu kontrasta in prinašajo zelo raznolik material. Toda za razliko od Rojka in Juharta Schiphorstova ne poskuša zvočno približevati klarineta in akordeona, temveč izkorišča njuno nehomogenost in tako v ospredje postavlja teksturno-barvno igro raznolikosti, celo ospredja in ozadja. Tudi v njeno delo mestoma vdirajo aluzije na popularnejše žanre, vendar so vedno potopljene v modernistična izrazila ali material, ki se med posameznimi miniaturnimi celo preteka. S tem se skladateljica poklanja podobnim **Schumannovim** ciklom.

Nova zgoščenska prinaša uro izjemne glasbe, ki v ospredje postavlja tako strukturalno prečiščenost in ekonomično delo z materialom kot divjaške izbruhe in družbeno kritiko. Kaže na novo obliko modernizma, ki presega golo strukturalno mišljenje ali razbijanje tradicije. Izogiba se drznejšim oblikam konceptualizma, a vendarle skuša dihati z novim. Vendar edina pozitivna plat nove zgoščenke ni le ustvarjalna, pridružuje se ji namreč tudi poustvarjalna: oba izvajalca se izkažeta kot vrhunska prva bralca precej težkih partitur. Navdušujoče je, čeprav zdaj niti ne več tako presenetljivo, da govorimo o sodobni slovenski ustvarjalnosti (z izjemo Schiphorstove) in poustvarjalnosti.

Iris ter Schiphorst

klasična glasba Luka Juhart

Neos sodobna klasična glasba

Uroš Rojko Zavod Sploh